

Naqqiut allaatigisaq 2

Tamanna akissumik aprilip 7.anni 2014-imi nassiunneqartumik taarsiissaaq.

Allakkiami teknikkikkut tunngasumik aaqqiisoqarpoq.

Naalakkersuisut suliffissaaleqinerup ataavartumik akiorneqarnissaanik siunertaqartumik ataatsimoorussamik pilersaarummik piaartumik suliarinninnissamik peqquneqarnissaanik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Pilersaarummi Sanaartugassanut Iluarsagassanullu Aningaasaateqarfimmi aningaasat uninngaannartut inuiaqatigiit akornanni sulisinneqalernissaanik, nunaqarfinni aalisakkerivinnik sullissinissamut isumaqatigiissutinut aningaasaliissutit amerlineqarnissaanik kiisalu illersorneqarsinnaasumik aalisagartassat amerlineqarnissaanik imaqassaaq. Pilersaarut Inatsisartut ataatsimiinneranni maanna ingerlasumi saqqummiunneqassaaq.

(Siumup Atassutillu Inatsisartuni ilaasortaatitai)

Nunatsinni annertuumik suliffissaaleqinerup piaartumik ataavartumillu annikillisinneqarnissaa siunertaralugu Naalakkersuisut ataatsimoortumik periusissamik Inatsisartunut saqqummiussaqaarnissaanik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

(Inuit Ataqaatigiit, Partii Inuit, Partii Naleraq Inatsisartuni ilaasortaatitai)

Akissuteqaat

(Inuussutissarsiornermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq)

Siullermeerneqarnera

Aallarniutigalugu suliffissaaleqinerup akiorneqarnissaanut siunnersuuteqarluni saqqummiussininnut qutsavigerusuppassi. Sammisaaq taanna aamma Naalakkersuisut eqqumaffigilluinnarpaat. Taamaattumik Naalakkersuisut 2015-imut aningaasanut inatsisissatut siunnersuummik saqqummiussinermut atatillugu piffissamut ungasissumut suliffissaqartitsiniarnermut periusissamik saqqummiussilersaarput. 2017-ip naanissaata tungaanut suliffissaaleqisut affaannangortinnissaat siunnerfigineqarpoq. Suliffissaaleqinerup akiorneqarnissaanut pilersaarummi tassani qulequttat pingaarnerit pingaaruteqartut tassaassapput inuusuttut suliffissaaleqisut ikilisinneqarnissaat, nunami namminermi suliffissanut nittartagaliornissaaq, avataaneersunik suliarortunik nakkutilliinerup annertusarneqarnissaa, inuussutissarsiortut namminersortut nukittorsarneqarnissaat, kiisalu pisortat sanaartornermut ingerlataannik pitsaanerusumik aqutsinissaaq.

Atassummiit Siumumiillu siunnersuutit aallaqqaammut oqaaseqarfigissavakka. Isumaqarpunga siunnersuutit Naalakkersuisut suliassaqaarfimmi politikkiannut naapertuulluinnartut. Tassami suliffissaaleqisut ikilisinneqarnissaat siunertaralugu 174,2 mio. koruuninut sanaartornermut aserfallatsaaliuinerumullu suliassanik aallartitsinissaaq pillugu Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiititaliamut inassuteqaammik Naalakkersuisut nassiusseqqammerput. Suliniuteqarneq suliassaqaarfinnut assigiinngitsunut arlalinnut agguarneqassaaq, soorlu peqqinnissaaq, ilinniartitaaneq, ineqarneq, attaveqarneq il.il.

Nunaqarfinni tunisassiorfinnut kiffartuunneqarnissamut isumaqatigiissutinut aningaasanik amerlanerusunik immikkoortitsinissamik siunnersuummut tunngatillugu oqaatigisinnaavara, 2014-imut aningaasanut inatsimmi nunaqarfinni aamma illoqarfinni minnerusuni ingerlatanut taamaattunut tapiissuteqarnissamut 5 millioner koruunit immikkoortinneqarmata. Maannakkorpiaq aningaasaliissutinut taakkunannga 1,5 mio. koruunit missaanniittut akuersissutigineqareerput qinnuteqaatigineqareerlutillu. Taamaalilluni ingerlatassanut nutaanut suli 3,5 mio. koruunit sinnerupput.

Nunaqarfinni tunitsiviit pitsanngorsaaviginiarlugit suli annertunerusumik iliuseqartoqarsinnaasoq, siunnersuuteqartut Naalakkersuisut isumaqatigaat. Taamaattumik suliassaqarfimmi tassani pissutsit pitsaanerulernissaasa qulakkeernissaanut siunnersuutiniq aalajangersimasunik suliqaarnissamut piareersimavugut.

Aamma pisuussutinik uumassusilinnik piujuartitsisumik atorluanaanissaq siunissami Kalaallit Nunaata aningaasaqarnerani pingaaruteqarluinnartussaavoq. Uumasut ilisimaneqareersut aammalu paasineqartut tamakkiisumik atorluarnissaannut periarfissanik ingerlaavartumik misissuisarnissarput pissusissamisoorpoq.

Aallarniutigalugu tikkuarsinnaavarput pisassiissutaasartut pioreersut pitsaanerusumik atorluarnissaannut suli periarfissaqarmat. 2013-imi sinerissap qanittuani saarullinniarnermut pisassiissutinut 15.000 tonsiusunit taamaallaat 13.525,3 tonsit aalisarneqarput. Aammattaaq uiluinnut pisassiissutit tamakkerlugit atorneqanngillat, ukiuni marlussunni kingullerni pisassiissutinut 2.500 tonsiusunit taamaallaat 500 tons missaanniittut aalisarneqarlutik. Taamaalilluni pisassiissutit tamakkiisumik suli atorneqanngitsut tamakkerlugit atorneqarpata, tamanna suliffissaqartitsinerup annertunerulerneranik malitseqarsinnaavoq.

Tamatuma saniatigut misileraalluni aalisarnermut tunngatillugu oqaatigineqarsinnaavoq, qinnuteqartut inuttamik nunatsinneersut ilinniartitaanerannik isumaginnittut imaluunniit ilinniartitsisut, aappaagu pisassiissuteqarnermi salliutinneqarlutik isiginiarneqassammata. Pingaartumik imaanni itisuumi aalisarnermi ilinniartitaaneq piginnaanngorsaanerlu pingaaruteqarput, tassani immikkut ilisimasaqarnissaq pisariaqarmat.

Tamatuma saniatigut aalisarnermi periarfissanik nutaanik paasiniaanissamik siunertaqartumik misileraalluni aalisarnermut amerlanerusunik aningaasaliinissaq pillugu Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiititaliamik oqaloqatiginninnernik aallartitsinissaq Naalakkersuisut ammaffigaat.

Tamanna tunngavigalugu Naalakkersuisut inassutigaat oqaluuserisassani immikkoortoq 20-ip ataani Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut saqqummiunneqartoq Inatsisartut akuerissagaat.

Aamma partiit illuatungiliuttut suliffissaaleqinerup akiorneqarnissaanut siunnersuuteqarnerannut qutsavigerusuppakka.

Nunatta pissarititaannik suliareqqiisarnerup annertunerulersinneqarnissaanik siunnersuummut tunngatillugu ilisimatitsissutigisinnaavara, nunaqarfinni isorliunerusunilu inuussutissarsiornermut suliffissaqartitsiniarnermullu suliniutinik pitsanngorsaannissamut 14,8 mio. koruunit 2014-imut Aningaasanut inatsimmi immikkoortinneqarmata. Pilersaarutip taassuma iluani ilaatigut aalisarnerup, piniarnerup, nunalerinerup, inuussutissalerinerup, takornariartitsisarnerup aamma aatsitassaqarnerup iluanni inuussutissarsiuutinik ineriartortitsinissamut aningaasanik immikkoortitsisoqartarpoq.

Tamatuma saniatigut ilisimatitsissutigisinnaavara, inuussutissarsiornermik siuarsaanissamut inatsimmi atuuttumi aningaasaqarnikkut imminut akilersinnaasumik inuussutissarsiornerup siuarsarneqarnissaa siunertarineqarmat, tassami inatsimmi inuussutissarsiorlut kalaallit nerisassaataannik atuinermut

tunisassianillu inerisaanermut atatillugu aningaasaqarnikkut tapersiivigineqarnissamut periarfissinneqarput. Tamanna tunngavigalugu Naalackersuisut isumaqarput suliassa qarfimmi tassani naammattunik suliniutinik ingerlasoqareersoq.

Inuusuttut suliffissaaleqinerannik akiuiniarnissaq pingaartinneqartariaqartoq pillugu siunnersuut Naalackersuisut isumaqatigaat. Naalackersuisut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutip saqqummiunneqarneranut atatillugu siunnersuutigissamaarpaat, inuusuttunut 29-it inorlugit ukiulinnut Piareersarfinni neqeroorutit pitsanngorsassagivut. Inuusuttut suli amerlanerusut sulilersinneqarnissaat siunnerfiulluni.

Kisianni Naalackersuisut isumaqanngillat, kommunit sulisussanik avataaneersunik atorfinitsitsinissamik akuersissuteqartarnerannut atatillugu suliassanik sularinnittarnerup ullunit 14-init qaammammut ataatsimut sivitsorneqarnissaanik siunnersuut, isumassarsiatsialaasoq. Taamaattoq siunnersuut aamma kingullermik 2012-imili Inatsisartunit itigartitsissutigineqarpoq.

Naalackersuisut isumaat malillugu nuna tamakkerlugu suliffissanut nittartakkamik akeqanngitsumik pilersitsinissaq sunniuteqarluarnerujussuussasoq. Siunnerfigineqarpoq 2015-ip aallartinnerani nittartakkamik nutaamik atuutilersitsisoqassasoq.

Tamatuma saniatigut ilisimatitsissutigisinnaavara, inatsisinik unioqutitsisumik nunanit allaneersunik sulisoqartoqannginnissaa qulakkeerniarlugu, 2014-imi suliffeqarfinnut misissuilluni takusaasarneq aallartikkatsigu.

Nunaqavissut inatsisini allannguuteqartitsinikkut sanaartormermik suliassanut sulariumannittussarsiussinermi salliutinneqartarnissaat pillugu siunnersuummut tunngatillugu ilisimatitsissutigisinnaavara, pisortat neqeroortitsisut illuliortiternermik sanaartormermillu suliassani neqerooruteqartitsinerminni nalinginnaasumik inuiaqatigiinni aningaasaqarneq eqqarsaatigisassagaat, Naalackersuisut peqqussummi maleruagassanik aalajangersaasinnaanerat neqeroortitsisarnermut inatsimmi periarfissiisutigineqarmat. Taamaattumik Naalackersuisut naliliipput suliassa qarfimmi inatsininik iluarsiinissaq pisariaqartinneqanngitsaq.

Uuliasiornermi aatsitassarsiornermilu suliffissat sapinngisamik amerlanerpaat nunaqavissunik inuttalersorneqartarnissaasa qulakkeerneqartarnissaa pillugu illuatungiliuttut siunnersuutaannut tunngatillugu ilisimatitsissutigissavara, nunaqavissunik sulisoqartarnissaq pillugu annertoorujussuarmik suliaraqneq ingerlanneqareermat.

Ingerlatseqatigiiffiit, kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni IBA-mut isumaqatigiissutini, nunaqavissut sulisussat qassit aammalu suliffeqarfiit najukkameersut qassit minnerpaamik suliassani akuutinneqassanersut ukiumoortumik siunnerfissanik aalajangersimasunik aalajangersaasoqartarpoq – taakkunani tamani uuliasiornermut aatsitassarsiornermullu suliassani najukkami inissisimatitsinissaq siunertarineqarluni.

Aammattaaq ilisimatitsissutigissavara 2012-imi aamma 2013-imi suliffeqarfiit kalaallinit pigineqartut aatsitassarsiornermi pilersuisuusinnaanissamut piginnaanngorsarneqarnissaannut pisussanut pilersaarut annertoq piviusunngortinneqarmat. Ukiuni aggersuni marlunni piginnaanngorsaanermik suliniuteqarnerup ingerlaqqinnissaa pillugu ingerlatseqatigiiffik namminersortoq sullissinissaanut isumaqatigiissuteqarfigiarnearpoq.

Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akornanni akileraarutitigut iluanaarutit agguarneqartarnissaat pillugu apeqqummut tunngatillugu ilisimatitsissutigisinnaavara, Naalackersuisut kommunit suleqatigalugit nalimmassaasarnermut aamma ataatsimoortumik tapiissutinut ilusiliamik nutaamik inerisaanissamik aallartitsimmata. Ilusiliami qulakkeerneqassaaq kommunit assigiinngitsumik isertitatigut tunngavissaqarnerisa sillimaffigineqarnissaa.

Kalaallit Nunaanni ilisimatusarnermut akiliisitsisarnissamik siunnersuut naleqquttut Naalackersuisut isiginngilaat. Kisiannili kissaatigaarput Kalaallit Nunaani nunani tamalaani ilisimatusartut akornanni, kikkunnut tamanut iluaqusiisussamik iluaqutaasumillu ammasumik peqataassasoq. Pinngortitaleriffik Kalaallit Nunaata nunani tamalaani ilisimatusarnermi suleqatigiinnermut peqataanerata iluaqutaaneranut assersuutissaalluarpoq.

Taamatutaaq naatsorsuutigaarput Geosurvey Greenland nutaaq inuiaqatigiinnut iluaqutaasumik ilisimatusarnermik suliaqarnermut immersueqataasinnaassasoq. Aamma naatsorsuutigaarput ilisimatusarnermut sullissivik taanna aatsitassarsiornermik suliaqartunit annertuunik aningaasatigut tapersersuisussarsisinnaassasoq.

Aatsitassarsiorfiutileqatigiiffinni uuliasiorfiutileqatigiiffinnilu Kalaallit Nunaata piginneqataaneranut aningaasassarsisarnissaq pillugu apeqqummut tunngatillugu oqaatigissavara, Nunaoil A/S-ip uuliasiornermik akuersissutini maannakkut peqataanerani siunnerfiusoq taanna naammassineqareemat. Naalackersuisut isumaqarput 6,25 procenti siunissami akuersissutaasartussani piginneqataassutissatut naleqquttut, tassami eqqaamasariaqarparput uuliamik tunisassiorfiliormut atatillugu sanaartornermut aningaasartuutit piginneqataarnermi akilerneqartussat Nunap karsiani nammineerluni nassaariniarneqartussaammata.

Aatsitassanut tunngatillugu Naalackersuisut Uuliasiornermut aatsitassanullu periusissaminni ukiunut tallimanut aggersunut Government Take-mut ilusiliat aalajangersarpaat. Tassunga atatillugu Nunap karsiani isertitassat ingerlatseqatigiiffiit akileraarutaannik aamma royalty-mik akiliisitsisarnikkut qulakkeerneqassapput. Aatsitassarsiornermut suliaqarfiup iluani pisortat ingerlatseqatigiiffiutaannik akiliussisarneq, nunanut allanut unammilleqatigisartakkatsinnut sanilliullugu akileraarusiisarnermut tunngavissatut unammillersinnaassuseqassasoq ilimanangilaq.

Naggasiutigalugu illuatungiliuttut isumalioqatigiissitamik pilersitsinissamik siunnersuutaannut tunngatillugu Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit taamatut atuutereernerat innersuussutigissavara.

Naalackersuisut suliffissaaleqinerup akiorneqarnissaanut pilersaarutaanni aamma illuatungiliuttut siunnersuutit saqqummiussaanni immikkoortut ilaanni nalaatsornikkut assigiittoqarmat Naalackersuisut suleqatiserinnikkusullutik aggersaapput, tamannalu politikikkut amerlanerussuteqarluartunit tapersorsorluarneqarnerpaamik iliusissatut pilersaarusiisarnermik inerpeqarsinnaavoq. Inatsisartullu suliaq pillugu suleqatigiilluarnissarput erinigaara.